

ВІД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Проект

КОНЦЕПЦІЯ

наукового, методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої і нормотворчої діяльності вищих органів державної влади у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні

Вступ

Зазначена Концепція розроблена Національною академією наук України, Академією правових наук України та Інститутом законодавства Верховної Ради України на виконання Рішення Спільного засідання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти та Президії Національної академії наук України «Про забезпечення розвитку вітчизняної науки» від 01 листопада 2006 р., протокол № 33.

Прийняття зазначеної Концепції передбачає розробку Плану заходів з її реалізації.

I. Цілі і завдання Концепції

Зазначена Концепція визначає основні пріоритети, принципи, завдання і напрями реалізації єдиної державної політики у сфері наукового, методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої і нормотворчої діяльності вищих органів державної влади у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні, використання інформаційних технологій у діяльності органів державної влади у відповідності із завданнями модернізації державного управління.

Основною метою використання наукового, методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої і нормотворчої діяльності вищих органів державної влади є підвищення ефективності механізмів державного управління сферою наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні на засадах створення загальних науково-методичних підходів та принципів, створення загальної інформаційно-технологічної інфраструктури, що включає державні інформаційні системи та ресурси, а також засоби, що забезпечують їх функціонування, взаємодію між собою, нижчими органами державної влади та органами місцевої влади і місцевого самоврядування, юридичними особами будь-якої форми власності та фізичними особами, у тому числі – нерезидентами, інтеграція у світове наукове співтовариство.

Державна політика у сфері використання наукового, методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення покликана забезпечити координацію законотворчої та нормотворчої діяльності вищих органів законодавчої та виконавчої влади у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, а також створення взаємопов'язаних та взаємоузгоджених державних інформаційних систем за умови підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів.

Результатом реалізації державної політики з урахуванням удосконаленого наукового, методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої і нормотворчої діяльності вищих органів державної влади у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності очікується формування ефективної системи нормопроекування та практичної реалізації прийнятих законодавчих та нормативно-правових актів при здійсненні державного замовлення продукції наукового та науково-технічного характеру, ефективному використанні результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, їх комерціалізації, у тому числі шляхом впровадження у господарський обіг, здійсненні трансферу технологій, що будуватиметься на

єдиних уніфікованих науково-методичних принципах та засадах на підставі використання інформаційних технологій.

Використання інформаційних технологій у законотворчій та нормотворчій діяльності у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вищих органів державної влади та розвиток інформаційно-технологічної інфраструктури як на рівні вищих органів державної влади, так і на рівні нижчих органів державної влади, а також органів місцевої влади та місцевого самоврядування здійснюються відповідно до Плану заходів з реалізації Концепції.

Основні завдання Концепції:

- експертиза законодавства України у частині, що стосується нормативно-правового забезпечення наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, його відповідність конституційним гарантіям та міжнародним стандартам;
- формування пропозицій щодо законотворчої та нормотворчої діяльності;
- розробка механізмів наукового, методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої та нормотворчої діяльності;
- визначення методологічних аспектів наукового опрацювання інноваційних процесів;
- пошук шляхів забезпечення ефективної реалізації інноваційної моделі розвитку;
- оцінка ефективності реалізації нормативних актів у цій сфері, визначення проблем, що стосуються законодавчого вирішення;
- удосконалення механізму реалізації прийнятих нормативно-правових актів.

II. Аналіз рівня здійснення законотворчої та нормотворчої діяльності вищих органів державної влади у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності

Зазначена Концепція заснована на результатах аналізу основних проблем щодо законодавчого та нормативно-правового забезпечення наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні, забезпечення прогностично-аналітичного планування, використання інформаційних технологій у діяльності вищих органів державної влади з урахуванням світового досвіду та практики їх застосування в державному управлінні.

Передумови впровадження Концепції

Доведено, що розвиток науки і техніки є визначальним фактором прогресу держави. Виходячи з цього Верховною Радою України прийнято ряд законів і підзаконних актів, що визначають принципи, завдання та механізми реалізації державної політики в галузі науково-технічної та інноваційної діяльності. Зокрема, сюди можна віднести закони України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про науково-технічну інформацію», «Про наукову і науково-технічну експертизу». У 1999 р. Верховною Радою України було схвалено Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України. Чинними актами визначені стратегічні і середньострокові пріоритетні напрями інноваційного розвитку суспільства, реалізація яких має здійснюватися за безпосередньої участі вітчизняної науки на основі нових наукових розробок і технологій, на реалізацію яких у 2004 р. було прийнято Закон України «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій».

Законодавчо врегульована діяльність технологічних парків, які на сьогодні є практично єдиним ефективно діючим механізмом інноваційної діяльності в Україні. У 2006 р. прийнято Закон України «Про державне регулювання у сфері трансферу технологій».

Чинні Цивільний та Господарський кодекси України містять норми, що регулюють суспільні відносини у сфері наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності. Введена в дію низка спеціальних законів щодо правової охорони інтелектуальної власності. Різними складами

Кабінету Міністрів України приймалися програми діяльності, в яких розглядалися шляхи реалізації положень зазначених законів.

Виходячи з цього слід констатувати, що в Україні сформовано законодавче поле, яке визначає правові основи розвитку наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.

Проте слід констатувати, що протягом останніх років у країні продовжувалося падіння рівня науково-технічного потенціалу, зниження інноваційної активності промислових підприємств. В аналітичних документах, що подавалися в останні роки до вищих органів державної влади, наголошується на тому, що порівняльний аналіз тенденцій розвитку науки та інноваційної діяльності в Україні та США, Росії, країнах ЄС, Далекого Сходу, Південно-Східної Азії свідчить про те, що для України існує загроза наближення до стану відсталої держави. Неприпустимо затягується процес інституційних перетворень системи науково-технічного і кадрового забезпечення економіки України відповідно до умов світового ринку. Загрозливих масштабів набуло старіння наукових кадрів, критичної межі досягла зношеність парку наукового обладнання та матеріально-технічної бази науки, внаслідок чого наукова складова національної конкурентоспроможності неухильно знижується.

У той час коли у всіх розвинених державах спостерігається виразна переорієнтація державної політики на використання наукових знань як головного ресурсу економічного зростання, науково-технічний потенціал України доведений сьогодні до стану, за яким можуть статися незворотні зміни, що унеможливають його використання в інтересах інноваційного розвитку суспільства.

Усвідомлення такого становища має знайти належне розуміння як у Верховній Раді України, так і в Кабінеті Міністрів України. Зокрема, протягом 2005-2006 років прийнято ряд директивних документів Верховної Ради України, Президента України та Уряду України, у яких проголошено курс на інвестиційно-інноваційний розвиток держави. Його базовим принципом має стати такий спосіб організації економіки, за якого роль головного джерела стійкого економічного зростання відіграють наукові знання, їх технологічне застосування, здійснення трансферу технологій тощо.

У Верховній Раді України на розгляді знаходиться проект Концепції розвитку інноваційної системи України, проекти законів щодо внесення змін до чинних законів України «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», проект Закону «Про стимулювання інноваційної діяльності та виробництва високотехнологічної продукції в Україні» тощо.

У 2007 році значно підвищено бюджетне фінансування інноваційної сфери (одним з головних розпорядників коштів Державного бюджету у цій сфері визначено Державне агентство України з інвестицій та інновацій).

Водночас залишається необхідність вивчення наявного наукового, науково-технологічного доробку як в Україні, так і у світовій спільноті та тенденцій його впливу на майбутнє суспільства, консолідоване опрацювання прогнозів та планів на майбутнє держави, обґрунтування пріоритетних напрямів науково-технічної діяльності України в контексті сталого розвитку світової спільноти.

Зазначені заходи створюють необхідні передумови для розробки єдиних уніфікованих підходів з метою вдосконалення наукового, методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої і нормотворчої діяльності вищих органів державної влади у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, широкого впровадження та використання інформаційних технологій у їх діяльності.

III. Основні завдання вдосконалення наукового, методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої і нормотворчої діяльності вищих органів державної влади у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні

До основних засобів досягнення поставлених у Концепції цілей та завдань відносяться:

По-перше, диференційований підхід до аналізу законодавчої бази

У Концепції аналізуються, з одного боку, норми законодавства, що регулюють суспільні відносини у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, з іншого боку, увага приділяється галузевому законодавству, що безпосередньо пов'язане із забезпеченням проведення державної політики в цій сфері, зокрема, фінансове, господарське, цивільне, трудове законодавство, законодавство у сфері захисту прав інтелектуальної власності тощо.

По-друге, комплексний підхід до формування пропозицій із законотворчої та нормотворчої діяльності

Концепція виходить з комплексного підходу до подальшого вдосконалення та розвитку законодавства у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності шляхом:

- розробки нормативних актів, що безпосередньо закріплюють гарантії на проведення наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, повноваження суб'єктів, що беруть участь у цих відносинах тощо;
- розробки нормативних актів, які не містять диференціацію норм права за ознакою предмета регулювання, пов'язаного з науковою, науково-технічною, інноваційною діяльністю, але які пов'язані з регулюванням суспільних відносин, у яких беруть участь суб'єкти наукової, науково-технічної, інноваційної сфер діяльності;
- здійснення законотворчої та нормотворчої діяльності на підставі наукових підходів та методів з урахуванням інформаційно-аналітичних даних.

По-третє, державний підхід до реалізації стратегії та основних напрямів законотворчої та нормотворчої діяльності у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності

Концепція переслідує за мету розробку механізму державної підтримки наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності. Такий механізм повинен включати, з одного боку, засоби законодавчого характеру, а з іншого – комплекс заходів, що здійснюються органами виконавчої влади з реалізації нормативних актів. При цьому зазначені засоби повинні спиратися на наукові підходи та методи і враховувати інформаційно-аналітичне забезпечення сфери наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.

Виходячи з цього представлена Концепція є спробою створення моделі для відпрацювання системного підходу, заснованого на науково-методологічних та інформаційно-аналітичних засадах, до законотворчої та нормотворчої діяльності вищих органів державної влади щодо забезпечення наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.

По-четверте, взаємодія усіх суб'єктів права законодавчої ініціативи в законотворчій діяльності у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності

Проблеми щодо вдосконалення законодавства у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності можуть бути вирішені на підставі об'єднання зусиль усіх суб'єктів права законодавчої ініціативи (Президента України, народних депутатів України та Кабінету Міністрів України), а також наукового потенціалу країни, зосередженого, у першу чергу, у Національній та галузевих академіях наук, Інституті законодавства Верховної Ради України, провідних кафедрах вищих навчальних закладів, шляхом реалізації основних положень Концепції та здійснення передбачених заходів законодавчого характеру. Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти виступає в якості ініціатора розробки проекту Концепції.

По-п'яте, науково-методичне забезпечення законотворчої та нормотворчої діяльності вищих та центральних органів державної влади у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності

Науково-технічний та інноваційний розвиток є невід'ємною складовою частиною задоволення широкого комплексу національних інтересів держави. Перехід України на інноваційну модель розвитку, створення національної інноваційної моделі, забезпечення державних гарантій проведення наукової та науково-технічної діяльності, інші питання цієї сфери мають визна-

чальне значення для подальшого розвитку України. Останнє вимагає своєчасних та ефективних заходів, спрямованих на збереження вітчизняного науково-технологічного потенціалу, забезпечення його ефективного використання для подолання негативних явищ в економічному та соціальному розвитку. Як наслідок, потребують дослідження та визначення шляхи концептуальних засад удосконалення наукового та методичного забезпечення законотворчої і нормотворчої діяльності вищих органів державної влади.

Державна політика з наукового, методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої і нормотворчої діяльності органів державної влади у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності спрямована на вирішення наступних основних завдань:

- розробка науково-методичної бази для забезпечення законотворчої та нормотворчої діяльності вищих органів державної влади в галузі наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності;
- визначення стратегічних пріоритетів у державному управлінні науковою, науково-технічною та інноваційною діяльністю;
- формування єдиного механізму міжвідомчої координації реалізації державних програм і проектів;
- розробка кодифікованих актів у сфері інноваційної діяльності;
- розробка законодавчої та нормативно-правової бази щодо розподілу прав на результати науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, створених за рахунок бюджетних коштів;
- удосконалення механізмів правової охорони та захисту інтелектуальної власності;
- розробка кодифікованого законодавства у сфері інтелектуальної діяльності;
- удосконалення механізмів та форм співпраці Національної академії наук України з галузевими академіями наук;
- визначення форм залучення та напрямів діяльності Національної академії наук України та галузевих академій наук при науковому забезпеченні, здійсненні та реалізації державних програм, прийнятих у галузі наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності;
- поширення форм співпраці державних органів різного рівня з відділеннями Національної академії наук України та галузевих академій наук;
- посилення ролі і значення рекомендацій та рішень (висновків) Академії правових наук України (як державної наукової організації, метою діяльності якої є проведення фундаментальних досліджень, координація, організація та проведення прикладних досліджень у галузі держави і права) під час розробки та обговорення проектів нормативно-правових актів, державних програм тощо;
- удосконалення законодавчої та нормативної правової бази з метою підвищення ефективності використання інформаційних технологій у діяльності вищих органів державної влади з урахуванням міжнародної практики;
- створення державних інформаційних систем та ресурсів у відповідності з цілями інноваційного та соціально-економічного розвитку держави, формування загальної інформаційно-технологічної інфраструктури;
- створення системи інформаційного забезпечення наукових досліджень;
- поширення практики надання фізичним та юридичним особами доступу до відкритих інформаційних баз та інформаційно-аналітичних даних у галузі наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, у тому числі з використанням мережі Інтернет;
- реалізація комплексних програм підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців у частині використання інформаційних технологій, розвиток необхідної інфраструктури та методичного забезпечення;
- створення єдиної захищеної телекомунікаційної інфраструктури для державних потреб, системи центрів у галузі електронного цифрового підпису та електронного середовища взаємодії, що забезпечує ефективний міжвідомчий інформаційний обмін з питань наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності;

- централізоване створення спільних державних інформаційних ресурсів (реєстрів, кадастрів, реєстрів, класифікаторів), що містять повну, несуперечливу, достовірну, актуальну інформацію, необхідну для виконання основних функцій державного управління у галузі наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, забезпечення доступності відповідних даних на міжвідомчому рівні, у тому числі для фізичних та юридичних осіб відповідно до вимог, встановленими чинним законодавством України;

- створення системи моніторингу та контролю ефективності правозастосовної практики у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, а також використання інформаційних технологій у діяльності органів державної влади.

По-шосте, забезпечення ефективності нормотворчої діяльності та правового регулювання наукових, науково-технічних та інноваційних процесів

Конституційний принцип функціонування державної влади в Україні полягає у здійсненні владних повноважень в інтересах людини і суспільства. У зв'язку з цим ефективність нормотворчої діяльності доцільно опрацьовувати виходячи з певних критеріїв, і в першу чергу, забезпечення відповідності правового регулювання національним інтересам держави, що є концентрованим виразом суспільних інтересів.

Відповідно, забезпечення ефективності нормотворчої діяльності та правового регулювання наукових, науково-технічних та інноваційних процесів повинно здійснюватися із дотриманням наступних вихідних положень:

- *Комплексне використання інформаційно-аналітичних ресурсів та наукового потенціалу в процесі опрацювання нормативно-правового акта*

Опрацювання нормативно-правових актів має спиратися на цілісну систему засобів забезпечення, що сприяють організованості відповідних процесів. Це передбачає використання правил інформаційного забезпечення, планування та здійснення нормотворчої діяльності, а також наукового та юридичного супроводження і експертизи.

Основними засадами для здійснення наукового забезпечення повинні виступати положення, пов'язані з вивченням проблем, наукові рекомендації, підготовлені вченими доповіді, записки, наукові концепції тощо, а також матеріали, що узагальнюють зарубіжний досвід законодавчого регулювання у цій сфері (переважно порівняльного характеру).

- *Забезпечення узгодженості нормативно-правових актів*

При прийнятті нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, необхідно дотримуватися системних властивостей, формальної визначеності й структурованості, що є властивими праву як соціальному феномену. З цих позицій узгодженість нормативно-правового регулювання з самою організаційною та іншими видами діяльності державних органів, підприємств, установ, організацій тощо безпосередньо впливає на відповідні суспільні процеси. Якість нормотворчої діяльності має розглядатися системно і включати як якість прийнятих нормативно-правових актів, так і якість конкретних змін і доповнень, що вносяться до вже чинних актів.

Досягнення означених результатів можливе завдяки ефективному використанню комплексу заходів, процедуру якого необхідно закріпити на законодавчому рівні, зокрема, шляхом прийняття закону України «Про нормативно-правові акти».

IV. Пріоритети у здійсненні діяльності щодо наукового, методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої та нормотворчої діяльності у сфері наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності вищих органів державної влади

Удосконалення наукового, методичного та інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої і нормотворчої діяльності вищих органів державної влади дозволяє підвищити ефективність:

- нормопроекування у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності;
- правозастосовної практики при замовленні науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, їх виконанні, комерціалізації отриманих результатів, трансфері технологій тощо;
- міжвідомчої взаємодії органів виконавчої влади при реалізації завдань Концепції;
- використання такої умови при здійсненні законотворчої та нормотворчої діяльності, як обов’язкове залучення наукового потенціалу, зосередженого у Національній академії наук України, Академії правових наук України, інших галузевих академіях наук України, Інституті законодавства Верховної Ради України, у вузівських наукових підрозділах та провідних кафедрах.

4.1. У сфері інноваційної діяльності з метою реалізації національної стратегії створення в Україні економічних засад інноваційної моделі розвитку, що повинна провадитися через комплекс загальнонаціональних, регіональних та місцевих заходів, збалансованих на усіх рівнях державного управління з органічно поєднаною інноваційною активністю незалежних економічних суб’єктів:

1. Поширити постійне науково-методичне обґрунтування та інформаційно-аналітичне забезпечення у сфері законотворчої та нормотворчої діяльності для:

- визначення напрямів та заходів здійснення державної промислової та інвестиційної політики, спрямованої на активізацію нововведень як пріоритетної складової загальної стратегії соціально-економічного розвитку держави та конкурентних стратегій суб’єктів господарювання, забезпечення єдності структурної та інноваційної політики;

- удосконалення механізмів, спрямованих на підтримку добросовісної конкуренції на внутрішньому ринку, з метою заохочення підприємств до інноваційної діяльності та створення умов для реалізації вітчизняними підприємствами наступальної стратегії на зовнішніх ринках;

- запровадження пільгового режиму та удосконалення механізмів фінансування інноваційної діяльності, вдосконалення інфраструктури ринків з метою підвищення питомої ваги наукомістких продуктів в особистому та виробничому споживанні;

- диверсифікації організаційних форм функціонування національної економіки, забезпечення співпраці малих та середніх підприємств з корпоративними структурами, підтримки великих підприємств і об’єднань, що мають змогу реалізувати загальнодержавні інноваційні пріоритети, розвиток науково-виробничої кооперації, венчурного бізнесу, промислово-фінансової інтеграції, у тому числі – на міжнародному рівні;

- розробки механізмів, спрямованих на посилення інтеграції України у світовий науково-технологічний простір, розширення міжнародної співпраці на державному рівні та на рівні окремих підприємств та інституцій в галузі науки, техніки та інновацій;

- розробки механізмів, спрямованих на модернізацію системи державної підтримки інноваційних процесів на користь збільшення питомої ваги заходів непрямого їх стимулювання, зокрема, шляхом:

- створення науково-дослідницьких центрів зі змішаним (державно-приватним) фінансуванням;

- формування системи безоплатного забезпечення державними інформаційними ресурсами інститутів, які надають інфраструктурні послуги, концентрують та поширюють інформацію про інноваційні пропозиції;

- розробки надійної системи кон’юнктурних досліджень ринкового попиту на науково-технічну та інноваційну продукцію через створення державно-приватних консультаційних установ на центральному та регіональному рівнях;

- запровадження системи критеріїв відбору пріоритетних технологій та інноваційних проєктів за їх функціональними ознаками, зокрема, за відповідністю світовому технологічному рівню, міжнародною конкурентоспроможністю, потенціалом реалізації галузевих технологічних наукомістких завдань структурної перебудови економіки, ресурсозбереження, соціального забезпечення та захисту, розвитку людського капіталу тощо;

- створення механізмів та гарантій для розбудови інститутів довгострокового рефінансування та кредитування інвестиційних та інноваційних проектів, запровадження механізмів конкурсного відбору та експертизи проектів, лібералізації доступу іноземного банківського капіталу на ринки фінансування інноваційних проектів;

- запровадження інструментів заохочення децентралізованого фінансування інноваційної діяльності, у тому числі:

- створення мережі державних венчурних компаній для пільгового кредитування високотехнологічних підприємств;

- формування державної системи страхування ризиків інноваційної діяльності та інноваційних кредитів через мережу державно-приватних страхових компаній;

- залучення до венчурного фінансування нетрадиційних учасників інноваційної інфраструктури (бізнес-інкубаторів) за рахунок законодавчо закріпленої частки у власності і прибутку підприємств високотехнологічного бізнесу;

- стимулювання масового створення суб'єктів та об'єктів нефінансової інноваційної інфраструктури: технопаркових та інкубаційних структур, мережі регіональних центрів інноваційного розвитку, віртуальних інноваційних центрів та бірж вітчизняних інновацій, патентних підрозділів на виробничих підприємствах.

2. Запровадити єдині методологічні підходи до оцінки інноваційного потенціалу підприємств та установ, територіальних кластерів, корпоративних та мережних бізнес-структур, окремих нагромаджень ресурсів та регіону в цілому, а також моніторингу їх функціонування та формування інноваційних рейтингів.

3. Посилити експертні функції Національної академії наук України та галузевих академій наук при підготовці законодавчих та нормативно-правових актів стосовно створення системи стратегічного прогнозування та визначення пріоритетів науково-технічного та інноваційного розвитку.

При цьому повинні бути визначені механізми узгодження й координації інноваційних процесів, у тому числі через:

- встановлення принципів правового забезпечення інноваційного розвитку, яких мають дотримуватися відповідні органи державної влади та місцевого самоврядування при розробці галузевих, регіональних і цільових програм і які б мали пріоритетну дію порівняно з положеннями інших нормативно-правових актів з метою єдиної й комплексної реалізації інноваційної моделі розвитку держави;

- проведення правової експертизи на відповідність цим принципам, на законність й адекватність прийнятому інноваційному стратегічному курсу конкретних заходів відповідних програм економічного розвитку та інших нормативно-правових актів, прийнятих для їх виконання;

- визначення шкали (критеріїв) черговості інноваційних процесів;

- встановлення критеріїв оцінки результатів, досягнутих при виконанні затверджених інноваційних програм і проектів.

4. Визначення пріоритетів у науковій, науково-технічній та інноваційній діяльності здійснювати на підставі оцінки можливості отримання значущого соціально-економічного результату та обсягу відповідних ресурсів.

Пріоритети у використанні інформаційних технологій у сфері державного управління науковою, науково-технічною та інноваційною діяльністю уточнюються на регулярній основі у відповідності з актуальними завданнями соціально-економічного та інноваційного розвитку України.

4.2. У сфері законодавчого та нормативно-правового забезпечення наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності:

1. Прийняти Концепцію розвитку інноваційної системи України. На її основі розробити та прийняти єдину генеральну програму інноваційного розвитку України на довгостроковий період. Така програма має бути покладена в основу розробки цілої низки більш конкретизова-

них державних програм, у тому числі галузевих, науково-технічних, короткострокових та інших, як базовий документ, що фокусує в собі державну стратегію інноваційного розвитку економіки України на довгостроковий період.

2. Внести зміни та доповнення до Закону України «Про державне прогнозування і розробку програм економічного і соціального розвитку» в напрямі регламентації:

- довгострокових програм як таких;
- програм інноваційного розвитку як окремого типу державних програм міжгалузевого та галузевого значення;
- обов’язкової фіксації у таких програмах індикаторів успішності їх виконання і юридичної відповідальності посадових осіб за бездіяльність і некваліфіковане управління в сфері виконання названих програм.

3. Провести роботу по доопрацюванню регулювання інноваційної діяльності на рівні кодексів та законів з метою законодавчої систематизації правових засобів державного регулювання інноваційних відносин, зокрема, доповнити ст.10 Господарського кодексу України нормою про інноваційну політику держави, та внести відповідні доповнення до глави 34 «Правове регулювання інноваційної діяльності» Господарського кодексу України.

4. Розробити нову редакцію Закону України «Про інноваційну діяльність» з урахуванням сучасних науково-теоретичних та методологічних розробок, зокрема, щодо складу інноваційних правовідносин, етапів інноваційної діяльності, особливостей сучасної інфраструктури інноваційного ринку, включаючи таких її суб’єктів, як компанії по управлінню інтелектуальними активами, нових комплексних видів інноваційних продуктів, як, наприклад, технології та нового розуміння особливостей, складу та змісту господарсько-правових засобів стимулювання інноваційної діяльності.

5. Створити робочу групу по розробці концепції та макету Інноваційного кодексу України, який на законодавчому рівні систематизував би весь блок законодавчого регулювання інноваційної діяльності, визначив би напрями подальшого законодавчого та підзаконного регулювання, а також встановив би правові системно-структурні зв’язки з іншими блоками законодавства в сфері регулювання економічних відносин.

6. Розробити і прийняти закон України «Про управління інтелектуальними активами», яким повинно регламентуватися особливості нової організаційно-правової форми – компаній по управлінню інтелектуальними активами, відносин між такими компаніями та державою; договірно-правового забезпечення їх відносин як з довірцями прав інтелектуальної власності, так і з суб’єктами, що впроваджують створений в результаті такого управління інтелектуальний продукт, а також відносини з іншими суб’єктами на інноваційному ринку.

7. Розробити і прийняти закон України «Про державну підтримку інноваційної діяльності у пріоритетних галузях економіки України», що передбачив би конкретизацію тих засобів державного регулювання, які реально могли б застосовуватись державою з огляду на її адміністративні, регулятивні та фінансові можливості у названих галузях економіки з урахуванням їх специфіки.

8. Розробити проект змін до законів України «Про державне регулювання діяльності в сфері трансферу технологій» та «Про управління об’єктами державної власності» в напрямі удосконалення їх законодавчої техніки, забезпечення національних економічних інтересів, найбільш повного охоплення сфери регулювання відповідних відносин, а також щодо вирішення питання про зарахування до Державного бюджету України певного відсотку коштів, одержаних від трансферу технологій, майнові права на які належать державі.

9. Створити робочу групу по розробці проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про захист національних економічних інтересів в інноваційній діяльності», в якій передбачити організаційні, законодавчі та фінансові заходи щодо протидії або нейтралізації відтоку українських спеціалістів за кордон, залученню іноземних технологій тощо.

10. Узгодити норми законів у сфері охорони права інтелектуальної власності з чинним Цивільним кодексом України, а також з міжнародними принципами та стандартами в контексті інтеграційних процесів України ому числі, входження до Світової організації торгівлі.

Внести зміни до законів «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки» в частині визначення розміру та порядку виплат винагороди творцям об'єктів права інтелектуальної власності.

11. Внести зміни до законів про регулювання відносин в інформаційній сфері, зокрема, законів України «Про інформацію», «Про захист інформації в автоматизованих системах», «Про інформаційні агентства», для дієвості використання інформації як об'єкта прав та її обігу.

12. Внести зміни до законів, до сфери регулювання яких відносяться питання наукової діяльності та її результатів, зокрема, законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків», «Про особливості правового режиму майнового комплексу Національної академії наук України», із запропонованим правових механізмів набуття результатами наукової діяльності придатності до ринкового обігу, змін правового режиму майна наукових організацій та порядку здійснення ними комерційної діяльності.

Розробити нормативно-правові акти з питань реалізації прав держави на результати наукової та науково-технічної діяльності.

Запропонувати зміни щодо вдосконалення порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вчених звань.

13. Внести зміни до законодавства про освітню діяльність, зокрема до Закону України «Про вищу освіту», щодо розвитку вузівської науки та запровадження ринкових засад практичної реалізації результатів наукових досліджень з урахуванням інноваційних процесів у підготовці спеціалістів при формуванні програм навчальних дисциплін.

14. Внести зміни до законів України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» щодо вдосконалення регулювання інноваційної діяльності.

15. Внести зміни до законів, що регулюють питання інфраструктури інноваційної діяльності, зокрема, про спеціальні економічні зони і створення технологічних парків, зони спеціальних режимів, з метою створення сприятливих умов інвесторам, спрощення процедури реєстрації інвестиційних проектів, звітності, створення й удосконалення інфраструктури тощо.

16. З метою забезпечення ефективної реалізації людського потенціалу у створенні інноваційної продукції та діяльності інноваційних підприємств включити до проекту Трудового кодексу при підготовці його до другого читання у Верховній Раді України норми щодо особливостей прийняття на роботу (у тому числі професійного росту), припинення трудових відносин із працівниками інноваційних підприємств; особливостей робочого часу та часу відпочинку, нормування та оплати праці по створенню інноваційної продукції тощо.

17. Відповідно до Указу Президента «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 квітня 2006 року «Про стан науково-технологічної сфери та заходи щодо забезпечення інноваційного розвитку України» від 11 липня 2006 року № 606/2006, розробити законопроект «Про стимулювання інноваційної діяльності та виробництва високотехнологічної продукції в Україні» із внесенням відповідних змін до законів України «Про податок на додану вартість», «Про оподаткування прибутку підприємств» та «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами».

18. Врахувати інноваційну спрямованість в галузі оподаткування при розробці проекту Податкового кодексу України. Внести зміни до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» з урахуванням єдиних методологічних підходів до оцінки інноваційного потенціалу підприємств та установ, територіальних кластерів, корпоративних та мережних бізнес-структур, окремих накопичень ресурсів та регіону в цілому, а також моніторингу їх функціонування та формування інноваційних рейтингів.

19. Розробити загальні науково-методичні підходи для опрацювання методичних рекомендацій у сфері наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, зокрема, щодо: процесу розроблення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого та регіонального рівнів, проведення експертизи проектів створення інноваційних структур, оцінки майнових прав інтелектуальної власності тощо.

4.3. У сфері інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої та нормотворчої діяльності вищих органів державної влади у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності:

1. Створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення здійснення державної політики у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки доцільно зосередити в єдиному уповноваженому державою центрі, до якого будуть надходити дані від компетентних органів та установ держави за відповідним профілем їх діяльності – економічним, статистичним тощо. Таким органом може виступити Державне агентство України з інвестицій та інновацій.

Водночас створення даної системи доцільно здійснювати на підставі методологічних підходів, розроблених за участю науковців – у тому числі Академії правових наук України. При цьому слід виходити з того, що створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення здійснення державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки повинно послідовно вирішувати ряд завдань стратегічного характеру, у тому числі:

- збільшення конкурентоспроможності України;
- налагодження співробітництва між промисловістю, науковою базою і урядом;
- визначення перспективних технологій на найближчі 10-20 років (з перспективою подальшого планування);
- зосередження уваги дослідників на потенційних можливостях ринку і у такий спосіб кращого використання наукової бази.

2. Національній академії наук України та галузевим академіям наук України спільно взяти участь у розробці системи надання кон'юнктурної інформації (у тому числі, питання регламентації прав на об'єкти інтелектуальної власності, інноваційні продукти, інновації тощо). Визначити уповноважений орган державної виконавчої влади, що буде вести таку систему.

3. Поширити застосування Системи (Бібліотеки) баз даних та знань у галузі держави і права, створеної Науково-дослідним центром правової інформатики АПрН України спільно з Управлінням комп'ютеризованих систем апарату Верховної Ради України.

Склад Системи (Бібліотеки) баз даних та знань у галузі держави і права:

1. Система "Законодавство" з базами даних:

БД "Законодавство України":

- закони, постанови Верховної Ради України, кодекси України;
- укази і розпорядження Президента України;
- декрети, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України;
- документи міністерств та відомств, що зареєстровані в Міністерстві юстиції України;
- документи Міністерства фінансів, Національного банку, Державної податкової адміністрації, Державного казначейства України, Державної митної служби;
- документи Конституційного Суду, Верховного Суду, Вишого господарського суду;
- міжнародні документи (угоди, конвенції, декларації та інші);
- документи, що роз'яснюють застосування нормативних актів;
- типові форми юридичних документів та бухгалтерської звітності, календар бухгалтера;
- курси валют, індекси інфляції, нормативно-довідкові таблиці, консультаційні матеріали;

- довідник установ та посадових осіб.

Всього понад 210 000 документів з можливістю перегляду всіх попередніх редакцій.

БД "Термінологія законодавства України" – тлумачний словник - понад 36 000 термінів, що використовуються в нормативно-правових актах.

БД "Законопроекти" – тексти понад 19 400 законопроектів, зареєстрованих у Верховній Раді України, з їх повною історією від подання депутатами до підписання Президентом України.

БД "Міжнародні документи" – понад 32 000 міжнародних договорів, актів, декларацій, домовленостей, заяв, звернень, кодексів, комюніке, конвенцій, концепцій, меморандумів, пактів, програм, резолюцій, рішень, статутів, тарифів, угод, хартій та інших документів, що стосуються відносин України з іноземними країнами та міжнародними організаціями.

БД "Судова практика" – понад 9 300 документів Верховного Суду України, Вищого арбітражного суду України, Вищого господарського суду України, Конституційного Суду України, спеціалізованих та загальних судів України, Європейського суду з прав людини.

БД "Київ" – понад 13 700 документів Київської міської ради, Київської міської державної адміністрації, Київського міського голови, головних управлінь КМДА.

БД "Крим" – понад 16 000 документів АРК: Верховна Рада, Президент, Рада міністрів, міністерства та відомства, Державна податкова інспекція, Кримська регіональна митниця та інші.

2. Міжнародний тезаурус Європейського Союзу "EUROVOC."

Понятійно-термінологічна база даних містить понад 6000 еквівалентів понять українською, англійською, французькою та російською мовами, їх зв'язки та різні способи вираження для кожної з мов – ключ доступу до документів Європейського парламенту та офіційних публікацій інститутів ЄС;

Призначений для спеціалістів, що займаються підготовкою та експертизою законопроектів, систематизацією законодавства, розробкою автоматизованих довідково-пошукових та аналітичних систем правової інформації, порівняльного аналізу, а також усіх зацікавлених у вирішенні проблем уніфікації та гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу.

3. "Дослідження в галузі держави і права".

У базі даних подана інформація про виконані і захищені дисертаційні дослідження з проблем держави і права (кандидатські та докторські роботи) та науково-дослідні роботи, що проводилися різними організаціями по даній тематиці в Україні у період з 1992 по 2006 роки (понад 5000 робіт), а також відомості про роботи в Російській Федерації (понад 8 500 робіт).

4. Електронні версії журналу (фахове видання), підручники та монографії за тематикою правової інформатики, створені співробітниками Центру:

- електронні версії журналу "Правова інформатика".

Тематична спрямованість: інформаційно-аналітичне висвітлення та інформування про погляди, практичні результати роботи науковців та фахівців різних галузей господарства, а також про зарубіжний досвід упорядкування та шляхи нормативно-правового регулювання інформаційних відносин в електронному інформаційному суспільстві;

- підручники та монографії. Електронний масив містить понад 100 публікацій науковців з питань правової інформатики, інформаційного права та інформаційної безпеки (див. зокрема, стор. 97-100 цього журналу).

V. Планування нормотворчої діяльності, у тому числі, у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності

5.1. Плани (програми) підготовки проектів нормативно-правових актів

Суб'єкти нормотворення з метою створення єдиної і узгодженої системи нормативно-правових актів в Україні, визначення головних напрямів нормотворчої діяльності, вдосконалення процесу підготовки нормативних актів, забезпечення його відкритості та прозорості повинні застосовувати перспективне і поточне планування.

5.2. Планування підготовки законодавчих актів

Законопроектна діяльність Верховної Ради України повинна проводитися відповідно до Державної програми розвитку законодавства України, що має затверджуватися на строк від трьох до п'яти років. Розгляд Верховною Радою України проекту закону, не передбаченого Державною програмою розвитку законодавства, здійснюється лише після включення цього проекту закону до Програми.

Проект Державної програми розвитку законодавства готується та подається Кабінетом Міністрів України. Порядок підготовки Державної програми розвитку законодавства визначається Регламентом Верховної Ради України.

5.3. Планування законопроектної діяльності органів виконавчої влади

Законопроектна діяльність міністерств, відомств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади має проводитися відповідно до Державної програми розвитку законодавства України та планів законопроектної роботи Кабінету Міністрів України.

Проекти планів законопроектної роботи Кабінету Міністрів України мають готуватися Міністерством юстиції України на підставі пропозицій міністерств, відомств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади та затверджуватися Кабінетом Міністрів до початку відповідного року.

VI. Техніка нормопроекування

Методи юридичної техніки мають відповідати її предмету і структурі, охоплювати систему формально-юридичних способів і конструкцій підготовки і викладення правових актів, а також сучасні загальнонаукові підходи, лінгвістичні та порівняльно-правові методи пізнання природи та принципів правостановчої, правозастосовної, правоінтерпретаційної діяльності.

При застосуванні методів юридичної техніки повинні бути враховані:

- загальні вимоги до нормативно-правового акта;
- вимоги техніки нормопроекування до нормативно-правового акта;
- загальні вимоги до тексту та термінології нормативно-правового акта.

VII. Експертиза, громадське обговорення та узгодження проектів нормативно-правових актів, у тому числі з питань наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності

7.1. Мета та основні завдання експертизи проектів нормативно-правових актів

З метою забезпечення якості підготовки та обґрунтованості прийняття нормативно-правового акту, виявлення економічних, соціальних та інших наслідків, у тому числі можливих негативних наслідків його запровадження, проводиться попередня правова, фінансово-економічна та наукова експертизи. У разі потреби з урахуванням предмета правового регулювання проекту нормативно-правового акта може проводитися соціологічна, кримінологічна або інша фахова експертиза. Залежно від її мети і завдань експертиза може бути попередньою, первинною, повторною та додатковою.

7.2. Проведення попередньої правової експертизи

Проект нормативно-правового акта має підлягати обов'язковій правовій експертизі незалежно від його виду, предмета правового регулювання, строків підготовки тощо.

Основною метою правової експертизи проекту нормативно-правового акта є забезпечення його відповідності Конституції України, узгодженості з іншими актами законодавства, відповідності міжнародним зобов'язанням України, запобігання виникненню колізій (усунення прогалин), а також дотримання техніки нормопроекування.

7.3. Проведення фінансово-економічної експертизи

Проведення фінансово-економічної експертизи проектів законів, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України має бути забезпечене Міністерством фінансів України.

Методика проведення фінансово-економічної експертизи проектів нормативно-правових актів має визначатися Міністерством фінансів України.

7.4. Організація та проведення наукової експертизи

Наукова експертиза проектів нормативно-правових актів має проводитись науководослідними, експертними та іншими спеціальними установами і організаціями, провідними науковцями, фахівцями, які мають визначену кваліфікацію та спеціальні знання у відповідній галузі права. До проведення наукової експертизи в установленому порядку можуть залучатися іноземні організації, міжнародні організації, а також науковці та фахівці з інших держав.

За наявності альтернативних проектів нормативно-правових актів експертиза має проводитись, як правило, тими ж експертами. Порядок призначення і проведення наукової експертизи, фінансування робіт, пов'язаних з цим, повинен бути визначений на рівні Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» та інших актів законодавства.

7.5. Здійснення громадського обговорення проекту нормативно-правового акта

Доцільним є виднесення проектів нормативно-правових актів, які спрямовані на правове регулювання наукових, науково-технічних та інноваційних процесів, на обговорення наукового загалу та громадськості.

Обговорення проекту нормативно-правового акта в цьому випадку проводиться з метою вивчення громадської думки та отримання консультацій щодо шляхів розв'язання порушеної проблеми та обрання оптимального варіанта врегулювання порушених питань. Громадське обговорення проекту нормативно-правового акта може проводитись на будь-якому етапі його розроблення.

7.6. Урахування результатів громадського обговорення

Усі зауваження і пропозиції, що надійшли під час громадського обговорення проекту нормативно-правового акта, протягом встановленого строку підлягають обов'язковому розгляду розробником проекту або суб'єктом нормотворення. За результатами такого розгляду розробник проекту нормативно-правового акта або суб'єкт нормотворення враховує одержані зауваження і пропозиції або відхиляє їх повністю чи частково.

VIII. Державна реєстрація нормативно-правових актів

З метою забезпечення в Україні системності та узгодженості чинного законодавства, упровадження єдиних принципів ідентифікації нормативно-правових актів, створення фонду цих актів і підтримання їх у контрольованому стані, доступності і гласності правової інформації важливим є вдосконалення організації державного обліку та реєстрації нормативно-правових актів.

У зв'язку з викладеним процес вдосконалення державної реєстрації нормативно-правових актів повинен включати:

- державний облік нормативно-правових актів;
- забезпечення державної реєстрації нормативно-правових актів та її зміст;
- визначення органів, що здійснюють державну реєстрацію нормативно-правових актів;
- правова експертиза нормативно-правового акта у зв'язку з його державною реєстрацією.

Правова експертиза нормативно-правового акта є невід'ємною складовою процесу його державної реєстрації та полягає у дослідженні нормативно-правового акта та визначення його

відповідності законодавству України. За результатами правової експертизи складається висновок.

Суб’єкти правової експертизи повинні бути визначені на рівні закону України «Про нормативно-правові акти».

*****